

Nieuw lectoraat onderzoekt de weg naar kringlooplandbouw

Wat kunnen we doen om van tientallen losse pilots op kringlooplandbouw te komen tot een nieuw voedselsysteem? Dat is de centrale vraag voor het lectoraat van Rik Eweg bij Hogeschool Van Hall Larenstein. Hij doet samen met ondernemers, docenten, overheden en studenten van hbo en mbo praktijkgericht onderzoek naar zo'n systeemverandering in de Achterhoek en Noord-Nederland. "Het moet niet alleen van de boeren komen, maar van de hele keten."

Tekst Ton van den Born

Foto's Hogeschool Van Hall Larenstein

Rik Eweg, sinds 1 januari lector 'Gebiedsgerichte transitie naar kringlooplandbouw' bij Hogeschool Van Hall Larenstein, is tijdens en na zijn studie op allerlei manieren bezig geweest met ruimtelijke ordening en landbouw. Als wetenschapper en als wethouder. 'Gebiedsgerichtheid' zou je als rode draad in zijn loopbaan kunnen zien.

In zijn lectoraat is nu de grote vraag hoe we echt de overstap kunnen maken naar kringlooplandbouw. Naar een verantwoord voedselsysteem over de hele keten, van productie tot consumptie. Dat is, zegt hij, niet iets van vandaag op morgen, maar een proces van kleine stapjes en vele jaren.

Rik Eweg

Hoe kwam u van de wetenschap aan de kant van het beleid terecht?

“De klacht bij wetenschappers is vaak dat hun onderzoek slecht landt bij beleidsmakers. Als wethouder had ik dat meer in de hand. En ook in mijn tijd bij het innovatieprogramma TransForum, waar we met universiteiten, provincies en ondernemers samenwerkten aan projecten zoals Greenport Venlo, Noordelijke Friese Wouden of een coöperatie van zorgboerderijen rond Amsterdam.

Ik kreeg meer inzicht in businessmodellen van boeren en in de relatie tussen stad en platteland. We spraken er over metropolitane landbouw. Echt een vernieuwing, want vóór die tijd hoorde je op groene scholen: ‘Wij gaan enkel over het platteland.’ De scheiding is niet zo scherp. De vraag was toen TransForum op zijn eind liep – de stichting had een tijdelijk overheidsbudget – hoe kunnen we de kennis verankeren? Neerleggen in boeken en rapporten is niet erg effectief, zo was gebleken. Coalities van mensen werken vaak beter.”

Als lector kon u daar ongetwijfeld ook aan werken, dergelijke coalities. Hoe ging dat bij uw vorige lectoraat: *Duurzame agribusiness in metropolitane gebieden*?

“Ik begon met dat lectoraat bij Van Hall Larenstein in 2013, een tijd dat het inzicht groeide dat je als je duurzaamheid wilt realiseren, je ook moet kijken naar businessmodellen en de verbinding met de stad. En dat stedelijke waardenpatronen steeds meer de ruimte van agrarische ondernemers bepalen, maar hen ook kansen bieden. Zo kwam in die tijd bijvoorbeeld de zorglandbouw op. We hebben vanuit het lectoraat deelgenomen in *living labs* (waar onderwijs met andere partners in *real-life settings* werkt aan innovatieve oplossingen). Met een groep ondernemers hebben we nagedacht over graanteelt, bierproductie en landschapsbehoud in de Doesburger Eng, noordelijk van Ede. En in de Noordelijke Friese Wouden hebben we ons verdiept in de vraag: hoe implementeer je korte ketens? Ik denk dat het lectoraat eraan bijgedragen heeft dat bij nadenken over allerlei vraagstukken in voeding en omgeving de samenhang van stad en platteland nu *common sense* is.”

En nu de kringlooplandbouw?

“Ja, Carola Schouten wilde als minister de ontwikkeling op het gebied van kringlooplandbouw verder stimuleren. Met het oog op het Klimaatakkoord, de biodiversiteit en ook de toekomst van de voedselvoorziening. Het ministerie heeft gezegd dat ze daar het onderwijs bij wil betrekken. Bij de groene hogescholen HAS en Aeres komen lectoraten over kringlooplandbouw. Binnen Centre of Expertise Groen gaan die lectoraten samenwerken en wordt de inhoud ervan afgestemd. Want waar het in de transitie op stukt is dat er tientallen pilots zijn van agrarische ondernemers, maar dat al die losse initiatieven niet echt tot een systeemverandering leiden. Voor ons is dan de kernvraag: wat moeten we doen om van al die pilots te komen tot een nieuw landbouwsysteem? Het lectoraat wordt gekoppeld aan experimenteelgebieden

in Noord-Nederland, inclusief Schiermonnikoog, en de Achterhoek. Er zijn nog meer regio's waar andere hogescholen in experimenten deelnemen: in Twente, Flevoland en De Peel."

Het lectoraat bestaat officieel een paar maanden nu. Hoe bent u gestart?

"We hebben eerst de kenniskring georganiseerd. *(Een lector is de spil in zo'n kenniskring, een samenwerkingsverband met bedrijven en instellingen. De lector is uitvoerend persoon in praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling op het onderwerp van het lectoraat.)* We gaan nu een actieplan maken. En we gaan participeren in de proefboerderij van Coöperatie De Marke, in de Achterhoek. Daar willen we onderzoeken wat de belangrijkste succesfactoren zijn die bijdragen aan systeemverandering. In Noord-Nederland gaan we kijken hoe we met *small wins*, een concept van de Wageningse professor Katrien Termeer, stappen kunnen zetten. Hoe we die kunnen identificeren en verder ontwikkelen. Dan kijken we naar vier thema's: *governance*, methoden en technieken, verdienmodellen en de benodigde competenties."

Onderzoek bij proefboerdrij de Marke (zie ook de hoofdfoto)

En het mbo? Daar is nu bij Aeres bijvoorbeeld een practor kringlooplandbouw.

“Ja, we gaan zeker bij hem langs. Behalve Zone en Terra, waar ik veel enthousiasme zie, is ook Nordwin bezig met kringlooplandbouw. Deze mbo-scholen worden ook lid van onze kenniskring. De toekomst ligt toch bij de jonge boeren en boerinnen die vaak op die scholen zitten. Soms zijn ze verder dan de oudere generatie, maar vaak is het ook net andersom en zijn juist de ouders meer geneigd een nieuwe weg te zoeken. Een uitdaging is nog: hoe organiseer je projecten zodat ook mbo-studenten en -docenten kunnen deelnemen?”

>> lees ook het interview met Ruud Hendriks, practor kringlooplandbouw bij Aeres MBO

Wat is het perspectief voor kringlooplandbouw?

“Het is niet een revolutie die je in twee jaar tijd kunt realiseren. Het gaat over tientallen jaren. Het moet ook niet alleen van de boeren komen, maar van de hele keten, de retail en ook van de consumenten. Maar iedere stap in de goede richting is een ontwikkeling waar ik blij van word. Ik hoop dat we met het lectoraat de beweging verder op gang kunnen krijgen. Dat al die losse experimenten zich nog uitbreiden en samenkomen. En dat er een andere manier van denken ontstaat over kringloop en de producten in de schappen.”

Wie is Rik Eweg?

Rik Eweg (61) kwam in 1982 naar Wageningen voor de studie Ruimtelijke Ordening en Planologie. Uit interesse voor landschap en de interactie van mensen met landschap. Hij promoveerde op gis-systemen voor toekomstscenario's in Noord-Brabant. Later kwam hij bij de onderzoekschool Productie-Ecologie, waar Rudy Rabbinge voorzitter was. Toen hij in 1998 wethouder werd in Wageningen, kon hij met ruimtelijke ordening en natuur en landschap in de portefeuille beleidsmatig aan de slag met bijvoorbeeld de reconstructie in de Vallei en de start van de Food Valley. Na acht jaar als wethouder kwam hij bij TransForum Agro en Groen, een stichting die werkte aan

meer duurzame landbouw en sterkere relaties tussen stad en platteland (metropolitane landbouw). De volgende stap was een lectoraat bij Hogeschool Van Hall Larenstein: Duurzame agribusiness in metropolitane gebieden. Op 1 januari 2021 is Eweg gestart als lector 'Gebiedsgerichte transitie naar kringlooplandbouw'.

Meer weten?

groerpact

Centre of Expertise Groen
Hogeschool Van Hall
Larenstein